

Sprawozdanie

komisji prawniczej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności Departamentu VI. za czas od d. 1. lipca 1889 do końca czerwca 1890.

Wysoki Sejmie!

W zakres Departamentu VI. Wydziału krajowego wchodziły sprawy dotyczące wojskowości, a mianowicie: konskrypcyi, rekrutacyi, funduszu inwalidów i pospolitego ruszenia, kwaterunek żandarmeryi, sprawy ustawodawstwa cywilnego i karnego, tudzież odnoszące się do statutu krajowego, ordynacyi wyborczej i regulaminu sejmowego, dalej sprawy ludność izraelską dotyczące Wydziałowi krajowemu przekazane, sprawy indemnizacyi urbaryalnej i służebnictwo, sprawy odnoszące się do podatków, taks i opłat stemplowych, sprawy ściągania opłat do funduszu propinacyjnego przeznaczonych, sprawy dotyczące granic kraju i podziału onego na okręgi administracyjne i sądowe, szupaśnictwo, nareszcie łowiectwo.

Przedewszystkiem zaznacza komisya prawnicza, że Wydział krajowy nie miał w czasie od 1. lipca 1889 do końca czerwca 1890 żadnych do załatwienia spraw dotyczących ludności izraelskiej, ani też spraw indemnizacyi urbaryalnej i służebnictw, dalej, że sprawy ściągania opłat do funduszu propinacyjnego należących, zarówno jak sprawy szupaśnictwa pominięte są w sprawozdaniu milczeniem.

Czynności Departamentu VI. są dość liczne, zmniejszyły się jednak w ostatnim roku znacznie, liczba bowiem exhibitów, która wynosiła w przedostatnim roku 10.760, spadła w tym roku na 8.347, była więc w czasie od 1. lipca 1889 do końca czerwca 1890 o 2.413 mniejszą, co w części przypisać należy tej okoliczności, że ściąganie opłat dla funduszu propinacyjnego od dnia 1. stycznia 1890 ograniczało się do miast, które w posiadaniu prawa propinacyjnego pozostały.

Pomijając projekty ustaw o przeniesienie niektórych gmin i obszarów dworskich do innych okręgów sądowych, dalej sprawozdania na podobne żądania innych gmin i obszarów dworskich bądź przychylne bądź nieprzychylne Wysokiemu Sejmowi przedłożone i tego rodzaju sprawy w toku będące, nareszcie wykonanie uchwał Wysokiego Sejmu, udzielających wsparcie dla pogorzalców kilku gmin i subwencyę w kwocie 300 zł. Stowarzyszeniu opieki nad uwolnionymi więźniami we Lwowie w sprawozdaniu wyszczególnione, zajmował się Departament VI. Wydziału krajowego załatwieniem następujących ważniejszych spraw:

Uchwałą z dnia 28. października 1889 upoważnił Wysoki Sejm Wydział krajowy do wybudowania na parceli realności l. k. 70, dzielnica I. we Lwowie przy ulicy Leona Sapiehy

domu dwupiętrowego na cele zakwaterowania c. i k. żandarmeryi kosztem nieprzekraczającym sumy 19.000 zł. i do zaciągnięcia na cel tej budowy, na hypotekę opisanej powyżej realności będącej własnością funduszu krajowego, pożyczki w kwocie 19.000 zł. w. a. w galicyjskiej kasie oszczędności lub w banku krajowym.

Wykonanie tego polecenia wstrzymał Wydział krajowy z powodu, że c. i k. 5. Komenda żandarmeryi podała niedokładne cyfry potrzebnych ubikacyj dla kancelaryj sztabowych i szkolnych tak, iż zabrakło nie trzech, lecz pięciu lokali dla oficerów, a plac pozostały przy głównym budynku nie wystarcza na wystawienie domu dającego pomieszczenie dla pięciu oficerów; skutkiem czego Wydział krajowy rozpoczął rokowania z Magistratem miasta Lwowa o odstąpienie części bezpośrednio graniczącej z realnością l. k. 70, a należącej do funduszu zakładu św. Łazarza.

Rokowanie to zostanie, jak się spodziewać należy, pomyślnie i wkrótce ukończone, a po ukończeniu tegoż przedłoży Wydział krajowy osobnem sprawozdaniem Wysokiemu Sejmowi swoje wnioski.

Uchwałą z dnia 4. listopada 1889 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, ażeby potrzebę budowy domów na zakwaterowanie posterunków c. i k. żandarmeryi szczegółowo uzasadnił w kierunku finansowym, technicznym i administracyjnym i przedłożył plany i kosztorysy na domy normalne dla posterunków większych i mniejszych.

Wedle sprawozdania l. W. 37.556/1890 Wysokiemu Sejmowi przedłożonego i komisji administracyjnej do sprawozdania przydzielonego, nie wykonał Wydział krajowy tego polecenia z powodów w sprawozdaniu swoim przytoczonych, a głównie dla tego, bo badania w tym kierunku wymagałyby znacznych kosztów, a nie dostarczyłyby dokładnych dat; wezwał natomiast wszystkie Wydziały powiatowe, ażeby przez swoich delegatów, względnie przez zwierzchności gminne, postarały się o dostarczenie dat o kosztach wybudowania, ewentualnie zakupienia domów wraz z gruntem w każdej miejscowości, w której komenda oddziałowa lub posterunek żandarmeryi jest systemizowany.

Z zebranych od Rad powiatowych i Rad gminnych sprawozdań i propozycji, przyszedł Wydział krajowy do przekonania, iż tylko znaczniejszemi zaliczkami zwrotnemi z czynszów, gminom na budowę lub kupno koszar dla żandarmeryi udzielanemi, można uzyskać zmniejszenie wydatków na kwaterunek żandarmeryi i żąda na ten cel wstawienia do budżetu na rok 1891 kwoty 25.000 zł.

Na tem miejscu zaznacza komisya prawnicza, że wedle sprawozdania Wydziału krajowego w czasie od 1. lipca 1889 do końca czerwca 1890 utworzono siedm nowych posterunków żandarmeryi, tak iż obecnie mamy w kraju 423 posterunków obsadzonych 2.017 żandarmami, tudzież że wniesione zostały do Wydziału krajowego prośby o utworzenie posterunków żandarmeryi w Matwijowicach (powiatu kołomyjskiego), w Zalesiu (powiatu jarosławskiego) i w Świerzu (powiatu przemysłańskiego), które to prośby odstąpił Wydział krajowy c. k. Namiestnictwu do możliwego uwzględnienia; dalej, że preliminowana w budżecie na rok 1889 w rubr. IX. na pokrycie kosztów kwaterunku żandarmeryi kwota 86.748 zł. przekroczoną została o 25.466 zł. 12 ct., zaś wstawiona na rok 1890 na ten sam cel po potrąceniu dochodu za kwaterunek, nolegowe i t. p. do pokrycia z funduszu krajowego kwota 94.643 zł. przekroczoną już została i że niedobór dobiegnie z końcem roku w przybliżeniu do kwoty 5.500 zł., tudzież że Wydział krajowy, pragnąc temu tak znacznemu wzrostowi wydatków na żandarmeryę, spowodowanemu przeważnie nadzwyczajnem podwyższeniem czynszów najmu, wydał celem zapewnienia Wydziałom powiatowym większego przy zabezpieczaniu nowych koszar wpływu, w porozumieniu z c. i k. 5. komendą żandarmeryi krajowej we Lwowie instrukcyę z d. 25. lutego 1890 l. W. 8.323, którą rozesłał do wszystkich Wydziałów powiatowych i udzielił c. i k. 5. komendzie żandarmeryi krajowej, celem rozdania jej z odpowiedniem poleceniem pomiędzy komendy oddziałowe;

nakoniec, że na uchwałę Wysokiego Sejmu z dnia 4. listopada 1889 wzywającą c. k. Rząd do poczynienia kroków w celu podwyższenia noclegowego za pomieszczenie c. i k. żandarmeryi po 2½ ct. za jednego żandarma i jeden dzień opłacanego do kwoty 4⁷/₁₀ c. k. Prezydium Namiestnictwa odezwą z dnia 1. lipca 1890 l. 7.244 odpowiedziało, że c. k. Ministerstwo obrony krajowej w porozumieniu z c. k. Ministerstwem skarbu postanowiło sprawy tej jako zasadniczej już ze względu na obecne położenie finansowe państwa nie brać zupełnie pod rozwagę.

Uchwałą z dnia 28. października 1889 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie czynności przygotowawczych w celu wprowadzenia w życie zakładów pracy przymusowej i poprawczych, zaś uchwałami z dnia 24. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu petycje zgromadzenia Sióstr opatrności z zakładu imienia św. Teresy we Lwowie i Towarzystwa miłosierdzia pod godłem Opatrzności we Lwowie, pierwszą o zapomogę i bezprocentową pożyczkę na utrzymanie domu poprawy zaniedbanych i moralnie upadłych kobiet do zbadania i ewentualnego udzielenia subwencji z funduszu dyspozycyjnego lub przedłożenia wniosków, drugą do zbadania, czy utrzymywany przez Towarzystwo dom pracy zastępuje lub mógłby zastąpić taki dom przymusowej pracy, jakiego założenie ustawa z dnia 24. maja 1885 nr. 90 Dz. p. p. na kraj nakłada i przedłożenia Wysokiemu Sejmowi wyniku tych badań i wniosku na najbliższej sesyi.

Wywiązując się z tych poleceń przedłożył Wydział krajowy obszernie i gruntowne Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie, które przekazane komisji administracyjnej będzie przedmiotem sprawozdania tej komisji, co jest przyczyną, iż komisya prawnicza wstrzymuje się od wszelkich tej sprawy dotyczących uwag.

Uchwałą z dnia 14. listopada 1889 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, ażeby uchwałą sejmową z 19. sierpnia 1888, l. 1420 jak najspieszniej wykonał i wnioski swoje co do reformy sądowego postępowania w sprawach niespornych na następnej sesyi sejmowej przedłożył.

Jak ze sprawozdań ostatnich dwóch lat wiadomo, sprawa reformy postępowania niespornego jest od przeszło lat 20 w toku a i w tym roku nie o wiele naprzód postąpiła, Wydział krajowy bowiem polecenia sejmowego nie wykonał, tłumacząc niewykonanie tem, że wystosował do wszystkich Wydziałów powiatowych i notaryuszów w kraju wezwanie o danie odpowiedzi na kwestyonaryusz przez ankietę prawniczą ułożony, a nadto zażądał opinii od Izb adwokackich i notaryalnych tudzież od krajowych Towarzystw prawniczych i wysłał jednego ze swoich urzędników conceptowych do kilku sądów na zachodzie kraju, celem zebrania potrzebnych dat przez ankietę prawniczą wskazanych, że jednak mimo przynagleń nie wszystkie Wydziały powiatowe żądaniu zadość uczyniły — że dalej także wielu notaryuszów i wszystkie Izby adwokatów, trzy Izby notaryalne, tudzież dwa Towarzystwa prawnicze opinij swoich nie udzieliły, że wreszcie Wydział krajowy nie mógł w tym roku większej liczby urzędników conceptowych wysłać do sądów; w końcu przyrzekł Wydział krajowy, iż z pewnością na najbliższej sesyi sejmowej przedłoży wnioski swoje Wysokiemu Sejmowi.

Komisya prawnicza przekonawszy się o terażniejszym stanie sprawy, a mianowicie że już prawie wszystkie Wydziały powiatowe (z wyjątkiem ośmiu) odpowiedź nadesłały, że także Izby notaryalne krakowska i lwowska tudzież kilka Towarzystw prawniczych opinie swoje przedłożyły, wreszcie że urzędnik conceptowy w tym celu wysłany, zbadał już sądy powiatowe w Gorlicach, Krakowie i Nowym Sączu tak, iż jeszcze 9 sądów do zwiedzenia pozostaje, mniema, że materyał zebrany, po zbadaniu aktów 9 sądów będzie wystarczającym do wypracowania wniosków, przyjmuje przyrzeczenie Wydziału krajowego do wiadomości i wyraża nadzieję, że Wydział krajowy doloży wszelkich starań, by sprawa ta tak ważna a od tak dawnego czasu w toku będąca na najbliższej sesyi sejmowej mogła być załatwiona.

Na uchwałę Wysokiego Sejmu z dnia 12. listopada 1889 wzywającą c. k. Rząd, aby przystąpił do zmiany ustawy o swojszczyźnie z dnia 3. grudnia 1863 nr. 105 dz. p. p. otrzymał Wydział krajowy z c. k. Prezydium Namiestnictwa odezwą z dnia 27. grudnia 1889 l. 14904/pr. odpowiedź, że jego Ekscelencya Minister spraw wewnętrznych oznajmił, iż c. k. Rząd nie może na razie rozpocząć reformy dotyczącej, że jednak nie spuści tej sprawy z oka w celu, by w stosownym czasie przystąpić do konstytucyjnego onej traktowania, że rewizya ustawy o swojszczyźnie była w Radzie państwa przedmiotem interpelacyi, która to interpelacya nastęrczyła JE. Ministrowi spraw wewnętrznych sposobność do zaznaczenia, że w skutek ustaw o zabezpieczeniu robotników na wypadek przygody i choroby z dnia 28. grudnia 1887 nr. 1. Dz. p. p. z r. 1888 i z dnia 30. marca 1888 nr. 33 Dz. p. p. należące do gmin zaopatrzenie ubogich ulegnie znacznym zmianom, i że skutki tych ustaw posłużą do wyjaśnienia zapatrywań o sposobie rewizyi ustawy o swojszczyźnie, z czego będzie można skorzystać przy reformie tej ustawy.

Odpowiedź ta, zdaniem komisji prawniczej, nie pozwala spodziewać się, by reforma ustawy o swojszczyźnie i przynależności w bliskim przeprowadzoną została czasie.

Ze sprawozdania zeszłorocznego wiadomo, że w sprawie fundacyi ś. p. Józefa Kowitczy'ego, który testamentem z dnia 1. czerwca 1875 przeznaczył kapitał 1.000 zł. m. k. w obligacyi indemnizacyjnej, z którego odsetki wypłacane być mają więźniom poprawionym c. k. sądu krajowego karnego w Krakowie, Wydział krajowy przedłożył jeszcze dnia 1. marca 1887 l. W. kr. 65560 c. k. Namiestnictwu projekt aktu fundacyjnego z prośbą o rychłe udzielenie zdania o tym projekcie.

Sprawozdanie tegoroczne podaje do wiadomości Wysokiego Sejmu, że na tę odezwę dotąd nie nadeszła odpowiedź — z aktów zaś przekonana się komisya prawnicza, że od 16. kwietnia 1889 Wydział krajowy żadnego celem przyspieszenia tej sprawy nie uczynił kroku — co zaznaczając, wyraża komisya prawnicza życzenie, by Wydział krajowy sprawy tej nie spuszczał z oka i z troskliwością nią się zajmował.

Co do spraw pospolitego ruszenia okazuje się ze sprawozdania, że zwolnienie funkcyjaryuszów autonomicznych od czynnej służby w pospolitem ruszeniu do końca marca 1891 było o wiele mniejsze jak w poprzednim roku, w roku bowiem 1889/90 uwolniono od czynnej służby 1957, zaś w roku 1890/91 tylko 809 — a zatem mniej o 1.148. Różnicę tę tak uderzająco znaczną tłumaczy Wydział krajowy tem, że liczba uwolnionych obejmuje tylko takich pospolitaków, którzy niegdyś w c. k. armii służyli, że osoby które w wojsku wcale nie służyły, mogą być dopiero w razie powołania do służby w pospolitem ruszeniu wykazywane do zwolnienia od tej służby.

Przepisy o organizacyi pospolitego ruszenia wydane rozporządzeniem c. k. Ministerstwa obrony krajowej z dnia 20. grudnia 1889 l. 193 Dz. p. p. ograniczyły wprawdzie bardzo peryodyczne zwolnienie od czynnej służby w pospolitem ruszeniu, zdanie jednak Wydziału krajowego, oparte na odezwach c. k. komend obrony krajowej we Lwowie, Krakowie i Przemyśle, by Wydział krajowy wykazywał do zwolnienia od czynnej służby w pospolitem ruszeniu tylko tych funkcyjaryuszów autonomicznych, którzy już w wojsku służyli, jakoby ci pospolitacy, którzy w wojsku nie służyli nie mogli być wykazywani do peryodycznego z roku na rok zwolnienia od służby — nie odpowiada wedle mniemania komisji prawniczej postanowieniom o organizacyi pospolitego ruszenia.

Okoliczność, iż tak surowe a mylne wykonywanie postanowień o organizacyi pospolitego ruszenia z dnia 20. grudnia 1889 l. 193 Dz. p. p. naraziłoby władze autonomiczne w razie mobilizacyi na niemożność spełniania obowiązków, ile że zwolnienie od służby po powołaniu do takowej pospolitaka, w razie mobilizacyi nierównie trudniej i nieprędko będzie udzielane — zniewala komisję prawniczą do zwrócenia uwagi Wydziału krajowego na to, że powołane powyżej rozporządzenie wspomina w §. 15. ust. 62. lit. A. także o osobach stanu cywilnego

i wyraźnie postanawia, iż osoby stanu cywilnego przeznaczone do służby w pospolitem ruszeniu na oficerów i urzędników wojskowych, dalej wszyscy graduowani lekarze, dyplomowani chirurdzy i farmaceuci, inżynierowie, architekci, budowniczowie, dyplomowani weterynarze, kowale (Kurschmiede) i inne osoby do posług na cele wojenne indywidualnie przeznaczone i kartami przeznaczenia zaopatrzone — mogą być peryodycznie z roku na rok od służby w pospolitem ruszeniu zwolnione, że w obec tego postanowienia ustęp 72. §. 15. obejmujący przepisy o zwolnieniu pospolitaków od służby od wypadku do wypadku i wyrazy w nim użyte: „nicht ge-dienter Landsturmpflichtiger“ nie ma przypisanego mu przez c. k. komendy obrony krajowej i Wydział krajowy znaczenia, jakoby każdy bez różnicy pospolitak, który nie służył wojskowo, nie mógł być zwolnionym peryodycznie z roku na rok od służby.

Twierdzenie to komisji prawniczej znajduje nadto uzasadnienie swoje w alinei 4. ust. 72. §. 15. w której wyraźnie mowa o udzielaniu po powołaniu do służby zwolnienia od służby pospolitakom, którzy nie należą do kategorii w ustępie 62. lit. A. oznaczonej.

Komisya prawnicza sądzi, iż należy polecić Wydziałowi krajowemu, ażeby przy sporządzaniu wykazów do peryodycznego zwolnienia od służby w pospolitem ruszeniu przestrzegał postanowienia §. 15. ust. 62. lit. A. rozporządzenia Ministerstwa obrony krajowej z dnia 20. grudnia 1889. l. 193 dz. p. p. i pouczył Wydziały powiatowe, których pospolitaków, chociaż nie służyli wojskowo wykazywać mają do peryodycznego zwolnienia od służby.

Prócz tych ważniejszych spraw podaje Wydział krajowy w sprawozdaniu swoim do wiadomości Wysokiemu Sejmowi, że na uchwałę sejmową z dnia 26. listopada 1889. wzywającą c. k. Rząd o obniżenie opłat za doręczanie pism sądowych w sprawach cywilnych i wydanie w tym względzie wyraźnych przepisów — i drugą z tej samej daty wzywającą c. k. Rząd, aby celem uproszczenia wpisu w księgi gruntowe zmian własności nieruchomości wartości niżej 300 zł. w. a. i obniżenia kosztów takiego wpisu, rozszerzył postanowienie §. 2. ustawy z 23. maja 1883. Nr. 82. dz. p. p. i zastosował do tego rodzaju wpisu ustęp końcowy §. 3. tej ustawy, mimo przynaglenia z dnia 3. czerwca 1890. l. 23.325 nie nadeszła od c. k. Rządu odpowiedź;

że uchwałę Wysokiego Sejmu z dnia 22. listopada 1889. z wezwaniem do c. k. Rządu, aby przyspieszył załatwienie rezolucyj sejmowych co do pomnożenia sądów i sił roboczych w służbie sądowej, tudzież co do przeniesienia siedzib sądowych przez Sejm żądanych — wreszcie uchwałę z dnia 26. listopada 1889. wzywającą c. k. Rząd o wydanie zarządzeń, któreby zdołały zapobiedz nieprawidłowościom wydarzającym się przy wykonywaniu ustaw karnych i aby się postarał o trwałe pozyskanie dla tegoż najzdolniejszych sił prawniczych dalej, aby się c. k. Rząd postarał w drodze prawodawczej o zmianę niektórych ustępów procedury karnej i poczynił staranie o skrupulatne wykonywanie przepisów §§. 183—189 tej ustawy — udzielił c. k. Rządowi, lecz nie otrzymał dotąd na nie odpowiedzi;

że nie uważał za stosowne poruszać wniosków posła Teliszewskiego o wezwanie c. k. Rządu w przedmiocie wykonywania §§. 27. 28 i 29. ordynacyi wyborczej sejmowej zgodnie z tekstem niemieckim sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. lutego 1861. i wprowadzenia w przekłady polski i ruski tych §§. terminów właściwych odpowiadających tekstowi niemieckiemu, tudzież posła Romańczuka o zamieszczenie w prowizorycznym regulaminie sejmowym w ustępie IV. po słowach: „za podstawę do obrad służy sprawozdanie w języku polskim“ dodatku: „O ile sprawozdawca odpowiada na podnoszone zarzuty, może używać języka polskiego lub ruskiego“ i pozostawił wnioskodawcom dalszą inicjatywę;

nakoniec że od 1. lipca 1889. do końca czerwca 1890. pomnożoną została liczba urzędów podatkowych o 12., z których 10. od dnia 1. grudnia 1889. zaś 2. od 1. stycznia 1890. urzędowanie rozpoczęły.

Komisya prawnicza kończąc na tem, wnosi:
Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności Departamentu VI. za czas od dnia 1. lipca 1889. do końca czerwca 1890. do wiadomości;

II. poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby w sprawach zwolnienia od służby w pospolitem ruszeniu przestrzegał ściśle postanowienia §. 15. ust. 62. lit. A. rozporządzenia Ministerstwa obrony krajowej z dnia 20. grudnia 1889. l. 193. dz. p. p.

Lwów dnia 7. listopada 1890.

Przewodniczący:

Zoll.

Sprawozdawca:

Dworski.